

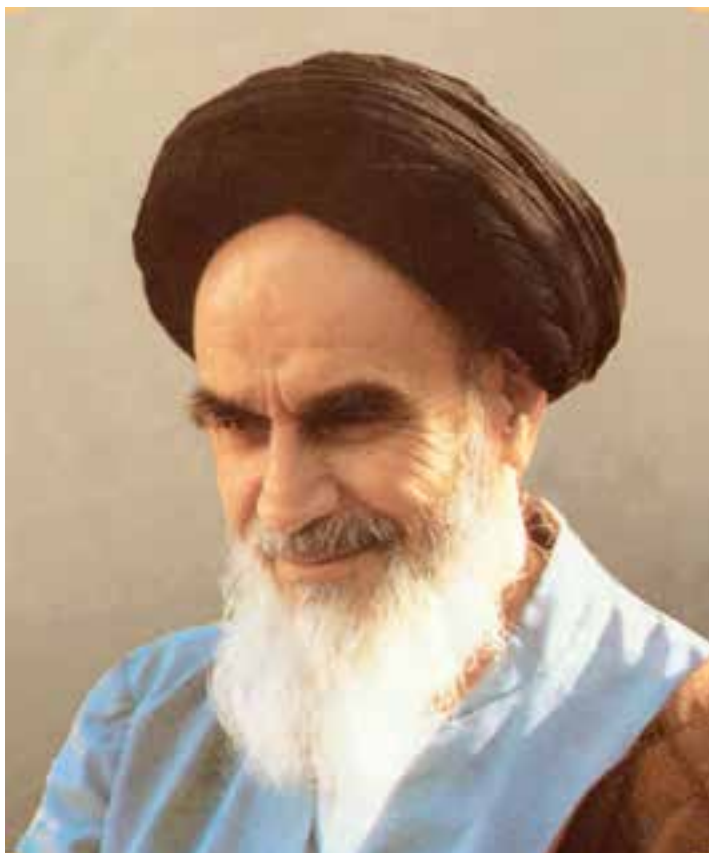
بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

پیام‌های آسمان

سال سوم دوره راه‌سنمایی تحصیلی

مرحله دوم تعلیمات عمومی

تعلیم و تربیت اسلامی

مقام معظم رهبری :

آن چیزی که امام را بر هدایت و اداره و رهبری ملت ایران و انقلاب عظیمش قادر می‌کرد، عبارت بود از: ارتباط با خدا و اتصال و توجه و توکل به او. او واقعاً «عبد صالح خدا» بود. او الگوی کامل یک مسلمان و نمونه بارز یک رهبر اسلامی بود.

حدیث ولایت، ج ۱، صص ۲۵ و ۱۲

فهرست

۱		فصل اوّل : خداشناسی
۲	عفو و گذشت	درس اوّل
۹	هر چیزی به جای خویش نیکوست	درس دوم
۱۴		فصل دوم : راه و توشه
۱۵	افتخار بندگی	درس سوم
۲۱	وضو و تیمم	درس چهارم
۲۷	مُبطّلات نماز	درس پنجم
۳۲		فصل سوم : جامعه
۳۳	ثمرات انقلاب اسلامی	درس ششم
۴۳	جهاد	درس هفتم
۵۱		فصل چهارم : معاد
۵۲	روز رستاخیز	درس هشتم
۵۷		فصل پنجم : راهنماشناسی
۵۸	آخرین پیامبر و آخرین پیام	درس نهم
۶۵	پیوند ناگسستنی	درس دهم
۷۰	وقتی اسلام کامل شد	درس یازدهم
۷۸	رهبری در عصر غیبت	درس دوازدهم
۸۳		فصل ششم : اخلاق
۸۴	دعا و نیایش	درس سیزدهم
۹۱	بازتاب عمل	درس چهاردهم
۹۹	سربازان شیطان	درس پانزدهم
۱۰۶	دوستی	درس شانزدهم
۱۱۵		فهرست منابع

بسم الله الرحمن الرحيم

دبیران محترم دینی؛ سلام

به شما تبریک می‌گوییم که توفیق یافتید تا مسئولیت ارزشمند هدایت نسل‌های آینده را — که همان رسالت انبیاء است — به عهده بگیرید. بی‌شک انجام مخلصانه این مسئولیت، رسالتی است که هیچ‌میزانی در دنیا قابلیت سنجش آن را ندارد و پاداش آن در عالم طبیعت قابل پرداخت نیست.

هیچ جایگاهی در جامعه به این درجه نمی‌رسد؛ چرا که در دنیا هیچ موجودی به‌شأن انسان نمی‌رسد و انسان امانت در دست معلم است. نقش معلم خارج کردن انسان‌ها از ظلمت‌های گمراهی به نور هدایت و صراط مستقیم است. معلم کسی است که اولین نگارش‌های نیک یا بد را می‌تواند بر لوح سفید آماده اذهان دانش‌آموزان بنگارند و این چنین دست توانای معلم، چشم‌انداز آینده را ترسیم می‌کند. معلم می‌تواند جامعه را شجاع یا ترسو، بخشنده یا بخیل، فداکار یا خودپرست، اهل علم یا گریزان از علم، متقی و پاکدامن یا بی‌بندوبار بسازد؛ بنابراین اگر قرار باشد جامعه اصلاح شود، این اصلاح باید از مدرسه آغاز شود.

امیرالمؤمنین علیه‌السلام می‌فرماید: «کسی که در مقام هدایت و آموزش قرار می‌گیرد، باید بیش از آموختن به دیگران، خود را پالایش روحی کند»^۱. تمامی

رفتارهای معلم در کلاس؛ نگاه، اشاره، لبخند، اخم کردن، لباس پوشیدنش و ... بر روی دانش آموز اثر می گذارد و هر فردی در زندگی خود عمیق ترین احساسات و عواطف را از معلمش دریافت می کند. بنابراین شایسته است این فرمایش پیامبر اکرم به امیرالمؤمنین علیهما السلام همواره آویزه گوشمان باشد که «ای علی! اگر خداوند به دستان تو انسانی را هدایت کند، از آنچه خورشید بر آن تابیده برای تو بهتر است.»^۱

همکاران گرامی

کتابی که پیش روی شما معلم گرامی قرار دارد حاصل زحمات چندین ساله کارشناسان متعدد در حوزه های مختلف دینی و تربیتی است که با نظرات شما دبیران گرامی به ثمر رسیده است و امید می رود باز هم با تلاش های بی دریغ شما، در تعلیم و تربیت اسلامی فرزندان میهن اسلامی مان، ایران عزیز، بیشترین تأثیرگذاری را داشته باشد. همانگونه که مستحضرید کتاب «پیام های آسمان»، علاوه بر تغییر در محتوا و سبک نگارش، حاوی رویکردهای نوین تربیتی - آموزشی است. بدیهی است دستیابی به اهداف این کتاب در گرو توجه شما همکار محترم به این رویکردها در مراحل تدریس است. جلب مشارکت دانش آموزان و سهیم کردن آنها در مراحل تدریس از مهم ترین رویکردهای کتاب است. بر این اساس بهترین روش تدریس این کتاب، روش تدریس فعال است که در آن دست کم بیست دقیقه از زمان هر جلسه تدریس به مشارکت دانش آموز در مباحث و ایراد نظرات وی اختصاص می یابد. شایسته است دبیران محترم در این زمانه صرفاً به جهت دهی مناسب و اصلاح خطاهای احتمالی دانش آموزان در طرح نظرات بپردازند. گروه بندی دانش آموزان کلاس، اختصاص دادن زمان مناسب به پرسش های آنان و ایجاد فرصت گفتگو بین دانش آموزان و داوری درباره نظرات یکدیگر

از ملزومات این روش است.

محدود ساختن روش‌های تدریس به روش سخنرانی و تبدیل دانش آموز به یک شنونده صرف، در تعارض با اهداف تربیت دینی است و به آفت بزرگ حافظه محوری در دانش آموز منجر خواهد شد.

کتاب حاضر بر اساس ارزیابی‌های صورت گرفته از کتاب «فرهنگ اسلامی و تعلیمات دینی» سابق و شیوه‌نامه ارزشیابی آن، در قالب و رویکردی جدید تألیف شده و مورد ارزشیابی قرار می‌گیرد که در اینجا مهمترین بندهای شیوه‌نامه ارزشیابی که برگرفته از «راهنمای برنامه درسی تعلیم و تربیت دینی دوره راهنمایی» است، ارائه می‌شود و تفصیل یافته این مباحث در راهنمای مذکور قرار دارد:

مبانی شیوه‌نامه ارزشیابی

یکی از ارکان مهم برنامه ریزی درسی و فرایند یادگیری، ارزشیابی است که به دو منظور انجام می‌گیرد:

۱- تعیین میزان تحقق اهداف یاددهی و یادگیری.

۲- تثبیت و تحکیم آموخته‌ها.

بنابراین ارزشیابی بخشی از فرایند یادگیری است که در مراحل مختلف آن حضور دارد و معلم و دانش آموز به‌طور مرتب با آن در ارتباطند. ارزشیابی به اهداف یادگیری توجه دارد و همان‌گونه که میزان تحقق اهداف را می‌سنجد، به تحقق آن اهداف نیز کمک می‌کند؛ یعنی دانش آموز را به فعالیت‌هایی سوق می‌دهد که او را در رسیدن به اهداف یاری می‌کنند. تعلیم و تربیت دینی سه هدف را دنبال می‌کند و می‌کوشد که دانش‌آموزان به این سه هدف دست یابند:

۱- شناختی عقلانی از مبانی، معارف و وظایف دینی.

۲- ایمان به آن مبانی، معارف و وظایف، و ...

۳- عمل به وظایف و مسئولیت‌ها.

این سه هدف، گرچه نوعی تقدم و تأخر دارند اما در یکدیگر تأثیر می‌گذارند. در میان این سه هدف، فعالیت‌هایی که مربوط به هدف رفتاری و عمل صالح است، نمی‌تواند در دایره ارزشیابی قرار گیرد. اما این به معنی نادیده گرفتن این قبیل فعالیت‌ها در محیط آموزشی نیست. مشارکت دانش‌آموزان در برگزاری نماز جماعت، فعالیت‌های خیریه و امدادی، دعوت دیگران به خوبی‌ها و منع از بدی‌ها، و سایر فعالیت‌های شخصی و اجتماعی دینی می‌تواند در برنامه درسی پیش‌بینی شود و دانش‌آموزان به انجام اختیاری آنها دعوت شوند؛ بنابراین، ارزشیابی از دانش‌آموز در تعلیم و تربیت دینی باید در حوزه فعالیت‌های زیر انجام پذیرد:

- ۱- ارزشیابی از فعالیت‌های رشددهنده تفکر و تعقل.

- ۲- ارزشیابی از فعالیت‌های تقویت‌کننده ایمان و احساس دینی.

ارزشیابی درس تعلیم و تربیت دینی دوره راهنمایی در دو قالب «ارزشیابی تکوینی» و «ارزشیابی پایانی» انجام می‌گیرد و نمره نهایی از مجموع نمرات این دو ارزشیابی به دست می‌آید.

در ارزشیابی تکوینی باید بیشتر به مهارت‌ها توجه شود و جنبه کیفی و توصیفی داشته باشد؛ زیرا ارزشیابی تکوینی یک ارزشیابی سازنده است که می‌تواند در خدمت ارتقای کیفی یادگیری قرار گیرد. دبیر در برگه ثبت ارزشیابی، میزان یادگیری هر دانش‌آموز و انجام فعالیت آموزشی او را می‌نویسد و نظر خود را ابراز می‌کند. علاوه بر این، متناسب با فعالیت‌های انجام شده، میزان یادگیری دانش‌آموز را تبدیل به ابزار کمی می‌کند و به صورت نمره ارائه می‌دهد.

ارزشیابی پایانی دارای آزمون کتبی است. در این آزمون میزان یادگیری محتوای آموزشی مورد ارزیابی قرار می‌گیرد. سؤال‌های آزمون باید توزیع متناسبی از سطوح یادگیری را دربرگیرد و به سطوح بالاتر توجه بیشتری کند. درک مفاهیم، کاربرد آنها، قدرت تجزیه و تحلیل، ترکیب، مقایسه، تطبیق، توانایی استدلال و داوری از اهم سطوحی است که باید بدان توجه شود.

شیوه اجرای ارزشیابی

- ۱- ارزشیابی تکوینی (اعم از کتبی و شفاهی) دوازده نمره دارد و ارزشیابی کتبی پایانی هشت نمره دارد.
- ۲- ارزشیابی پایانی نوبت اول از مطالب تدریس شده همان نوبت و ارزشیابی پایانی نوبت دوم از تمام محتوای کتاب به عمل می‌آید.
- ۳- بارم بندی ارزشیابی تکوینی هر نوبت (۱۲ نمره) به شرح زیر است:
 - الف) پاسخ به پرسش‌های استخراجی معلم از متن کتاب: ۴ نمره
 - ب) انجام فعالیت‌های کلاسی متن کتاب: ۳ نمره
 - ج) پاسخ به پرسش‌های پایانی هر درس: ۳ نمره
 - د) فعال بودن و مشارکت در فرآیند تدریس: ۲ نمره
- ۴- نمره پایانی هر نوبت عبارت است از مجموع نمرات ارزشیابی تکوینی (۱۲ نمره) و ارزشیابی پایانی (۸ نمره) آن نوبت.
- ۵- درج نمره نهایی ارزشیابی درس «پیام‌های آسمان» در کارنامه تحصیلی دانش‌آموزان می‌تواند به دو صورت ذیل انجام می‌گیرد:
 - الف) تبدیل هر کدام از نمره‌های ارزشیابی مستمر (۱۲) و ارزشیابی پایانی (۸) به بیست نمره با نسبت‌گیری، و درج آنها در ستون‌های مربوطه، و یا
 - ب) جمع کردن نمره ارزشیابی مستمر (۱۲) با نمره ارزشیابی پایانی (۸) و درج مجموع نمره در هر دو ستون ارزشیابی مستمر و پایانی.
- ۶- در کلیه ارزشیابی‌ها (تکوینی و پایانی) ملاک ارزشیابی درک مفهوم است و از نام شخص، تاریخ، مکان و سایر سؤالاتی که بیشتر بر حافظه تکیه دارد و کمتر درک مطلب و مفهومی است، سؤال طرح نمی‌شود.
- ۷- حفظ متن عربی آیات و احادیث و همچنین عین ترجمه آنها برای دانش‌آموز الزامی نیست و در ارزشیابی‌ها فقط می‌توان از مضمون، مفهوم و پیام آیات و احادیث استفاده کرد.

- ۸- مطالب بخش «**فعالیت کلاسی**» به منظور افزایش مشارکت دانش‌آموزان در فرآیند تدریس است و می‌تواند نقش مهمی در ارزشیابی‌های دانش‌آموز داشته باشد.
- ۹- بخش «**بیشتر بدانیم**» هر درس فقط برای توسعه اطلاعات دانش‌آموزان است. دبیر محترم می‌تواند برای توضیح درس از آنها استفاده نماید و یا نمره تشویقی برای این بخش در نظر بگیرد اما نباید در ارزشیابی تکوینی یا پایانی مورد سؤال قرار گیرد.
- ۱۰- بخش «**پیشنهاد**» درس‌ها، دانش‌آموز را در رسیدن به اهداف موردنظر درس یاری می‌کند. انجام این بخش و سایر فعالیت‌هایی که از سوی معلم یا دانش‌آموز پیشنهاد می‌شود، کاملاً اختیاری است و صرفاً می‌تواند برای دانش‌آموز نمره تشویقی داشته باشد. این نمره حداکثر دو نمره علاوه بر دوازده نمره ارزشیابی تکوینی است و مکمل نمره تکوینی دانش‌آموز خواهد بود و نمی‌تواند به نمره ارزشیابی پایانی اضافه شود.
- ۱۱- بخش «**الهی**» در هر درس برای جمع‌بندی در انتهای برخی دروس قرار گرفته است که در ارزشیابی تکوینی و پایانی مورد سؤال قرار نمی‌گیرد.

دانش آموزان گرامی، سلام

آفرین بر شما که توانستید با تلاش و کوشش خود، سال تحصیلی گذشته را با موفقیت پشت سر بگذارید و به مرحله جدیدی از زندگی تحصیلی تان وارد شوید.

خداوند بزرگ را برای این موفقیت سپاسگزاریم.

خداوند مهربان، بهشت زیبایش را برای تو آفریده است. برای تو و هر کس دیگری که آن را دوست دارد و برای رسیدن به آن تلاش کند. او تمام موجودات را برای خوشبختی و سعادت انسان آفریده است و آنها را در مسیر هدایت و کمال وی قرار داده تا بتواند در دنیا و آخرت خوشبخت باشد و راه سعادت را که پایان آن، بهشت زیبای اوست بییابد. این کتاب تلاش می کند تا به چند سؤال مهم شما پاسخ بدهد:

■ از کجا آمده‌ام؟

■ به کجا خواهیم رفت؟

■ راه درست را از چه کسی باید بپرسم؟

■ چه کسانی مرا در این راه، همراهی می کنند؟

■ برای این که سالم به مقصد برسیم، چه توشه‌ای باید همراه خود ببریم؟ امیدواریم که بتوانید این مراحل را نیز مانند مراحل قبلی با سربلندی پشت سر بگذارید و با عمل به آنچه فرامی گیرید، هر لحظه به مقصد زیبایی که در پیش رو دارید نزدیک و نزدیک تر شوید.

سعی کنید درس‌ها را خوب بیاموزید. به آموخته‌های خود فکر کنید و درباره آنها با هم کلاسی‌هایتان گفت‌وگو کنید. اگر پیشنهادی داشتید، حتماً آن را بازگو کنید. بدانید که خداوند به شما نیرویی داده است که اگر خودتان بخواهید، می‌توانید از پس هر کاری برآیید، پس از او یاری بخواهید و تلاش را آغاز کنید. تلاش برای موفقیتی دیگر ...